

Magdalena Owczarczuk

Uniwersytet w Białymstoku
Katedra Ekonomii Politycznej
m.owczarczuk@uwb.edu.pl

ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA POLSKI Z PERSPEKTYWY INSTYTUCJONALNEJ

Wprowadzenie

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne są najczęściej spotykanym sposobem internacjonalizacji przedsiębiorstw. Determinanty ich lokalizacji, zwłaszcza związane z wyborem miejsca danego przedsięwzięcia, muszą się wiązać z odpowiednimi warunkami prowadzenia działalności na danym obszarze. Te zaś stanowią o atrakcyjności bądź nieatrakcyjności inwestycyjnej danego miejsca.

Problem atrakcyjności inwestycyjnej zdaje się być ważnym w obliczu zmian dokonujących się we współczesnej gospodarce światowej w ramach przepływów kapitałowych. Polska, mimo spadku udziału krajów europejskich w przyciąganiu kapitału zagranicznego, okazuje się być krajem atrakcyjnym inwestycyjnie. Duży rynek zbytu oraz wykwalifikowana kadra to dwa największe atuty naszej gospodarki. Niemniej jednak często podnoszonym w dyskusjach, nie tylko naukowych, jest problem niskiej jakości polskiego prawa. Czy wobec tego polskie otoczenie prawne może zagrażać atrakcyjności inwestycyjnej naszego kraju?

W celu odpowiedzi na tak postawione pytanie, w artykule dokonano oceny polskiego systemu prawnego pod kątem jego przejrzystości i stabilności. Rozważania przeprowadzono w kontekście potencjalnego wpływu regulacji prawnych na decyzje lokalizacyjne przedsiębiorstw zagranicznych. W opracowaniu wykorzystano dane UNCTAD, PAiiZ, Sejmu RP oraz tworzony przez Bank Światowy ranking Worldwide Governance Indicator.

1. Polska na światowej mapie bezpośrednich inwestycji zagranicznych

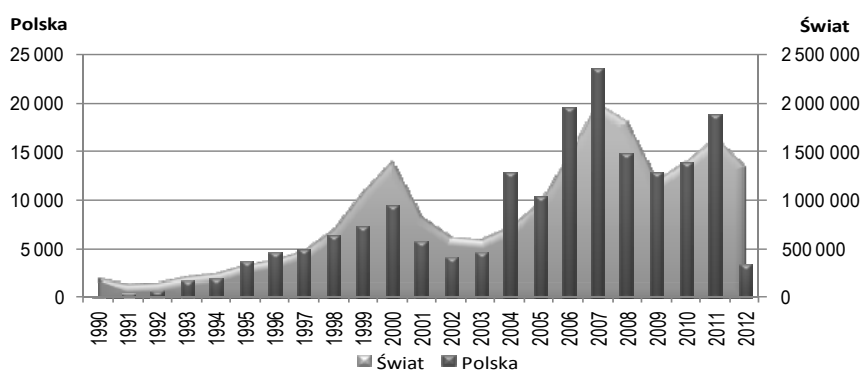
Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych nie jest zjawiskiem nowym. Już w okresie międzywojennym inwestorzy zagraniczni lokowali w Polsce

kapitały w postaci inwestycji bezpośrednich. Dla przykładu można podać, iż w 1928 roku działało tu 61 spółek zagranicznych. Wartość ich kapitału zaangażowanego w Polsce wyniosła prawie 214 mln zł. Najwięcej z nich prowadziło działalność w górnictwie, handlu towarami, przemyśle włókienniczym, ubezpieczeniach¹. Po drugiej wojnie światowej kapitał zagraniczny zaczął napływać dopiero w połowie lat siedemdziesiątych, co wiązało się z pierwszymi próbami otwierania gospodarki. Jednakże wartość tych inwestycji w tamtych latach była znikoma². Większe zainteresowanie inwestorów gospodarką polską obserwuje się w latach dziewięćdziesiątych, ale ich znaczący napływ (wartościowo) miał miejsce dopiero po 2004 roku, tj. od momentu przystąpienia przez Polskę do Unii Europejskiej. Również od tego okresu można zauważyć znaczące fluktuacje napływu BIZ zarówno w gospodarce polskiej, jak i w gospodarce światowej.

Ogólnie analiza zmian wartości bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce w latach 1990-2012 wskazuje na istotne ich wahania (wykres 1 – lewa oś). W całym analizowanym okresie wyróżnić można dwa zasadnicze etapy: tendencję wzrostową w latach 1990-2000 oraz okres 2000-2012, w którym występują wyraźne wahania wartości napływających BIZ (np. dynamiczny wzrost w latach 2003-2007, czy gwałtowny spadek w latach 2008-2010 i w roku 2012).

Wykres 1

Napływ BIZ do Polski w latach 1990-2012 na tle światowego napływu kapitału (mln USD)

Źródło: Na podstawie: World Investment Report 1996, UNCTAD, New York, Geneva 1996, s. 231; World Investment Report 2002, UNCTAD, New York, Geneva 2002, s. 305; World Investment Report 2004, UNCTAD, New York, Geneva 2004, s. 371; World Investment Report 2007, UNCTAD, New York, Geneva 2007, s. 251; World Investment Report 2013, UNCTAD, New York, Geneva 2013, s. 213.

¹ Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 1929, GUS, Warszawa 1929, s. 61, za: W. Karaszewski, Przedsiębiorstwa z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce w latach 1990-1999, UMK, Toruń 2001, s. 128-129.

² W latach 1985-1990 wartość BIZ, które zrealizowano w Polsce stanowiła jedynie 0,02% wartości tych inwestycji w skali świata.

W latach 1990-2000 następował sukcesywny wzrost wartości napływającego do Polski kapitału zagranicznego w formie inwestycji bezpośrednich. W okresie tym Polska jako jedyna spośród członków CEFTA i jedyny kraj Europy Środkowo-Wschodniej odnotowała wzrost napływu BIZ. W zasadzie, w analizowanym okresie, można też zauważyć tendencję wzrostu wartości napływających na świecie BIZ. Również w tym czasie rośnie (choć z niewielkimi wahaniami) udział Polski w światowym napływie BIZ. Największy taki udział zaobserwowano w 1996 roku, kiedy wyniósł on ponad 1,14%. Zdecydowany wzrost wartości inwestycji nastąpił w roku wstąpienia Polski w struktury Unii Europejskiej (w 2004 roku roczny napływ BIZ w Polsce wyniósł 12 755 mln USD, co stanowiło 1,75 % światowego napływu BIZ). Tak dynamiczny wzrost jest wynikiem procesu integracji gospodarczej, który wpływa pobudzająco na determinanty BIZ. Reorganizacja produkcji wynikająca początkowo z kreacji handlu, korzyści z utworzenia rynku wewnętrznego oraz wzrost efektywności związany z redukcją kosztów oraz intensyfikacją konkurencji stały się impulsem do inwestowania. W kontekście napływu BIZ, najważniejszym elementem rynku wewnętrznego Unii jest możliwość swobodnego przepływu kapitału³. Tendencja wzrostowa napływu BIZ do Polski trwała (z przerwą w 2005 roku) przez kolejne trzy lata. W 2007 roku można było obserwować maksimum wartości tych inwestycji (ponad 23 465 mln USD). Bardzo dynamiczny wzrost wartości napływających BIZ można zaobserwować również w gospodarce światowej. W 2007 roku ich roczna wartość przekroczyła 2 bln USD. Na kształtowanie się tendencji rozwojowej podejmowanych inwestycji zagranicznych od 2008 roku bardzo znaczący wpływ miał kryzys finansowy, który w kolejnym roku rozprzestrzenił się na sferę realną gospodarki. Był on jedną z przyczyn znaczącego spadku – do poziomu 1 216 mld USD – wartości BIZ na świecie i 12 932 mln USD – wartości BIZ w Polsce w 2009 roku. Jeszcze w 2011 roku w Polsce odnotowano wzrost wartości napływających BIZ do 18 911 mln USD, by w 2012 roku zanotować ich gwałtowny spadek do wartości 3 356 mln USD (co stanowi niecałe 0,25 % światowych BIZ). Na taki wynik ogromny wpływ ma wartość kapitału w tranzycie, która w 2012 roku wzrosła na świecie siedmiokrotnie. Zatem zmiany wartości napływu BIZ do Polski są uzależnione od tendencji ogólnoświatowych, na co w ostatnich latach ma niewątpliwie wpływ kryzys gospodarczy.

Wartość zobowiązań Polski z tytułu BIZ (zasoby BIZ według danych UNCTAD) w latach 1990-2012 zwiększała się sukcesywnie z poziomu 109 mln USD w 1990 roku do poziomu 230 604 mln USD w 2012 roku. Jedynie w 2008

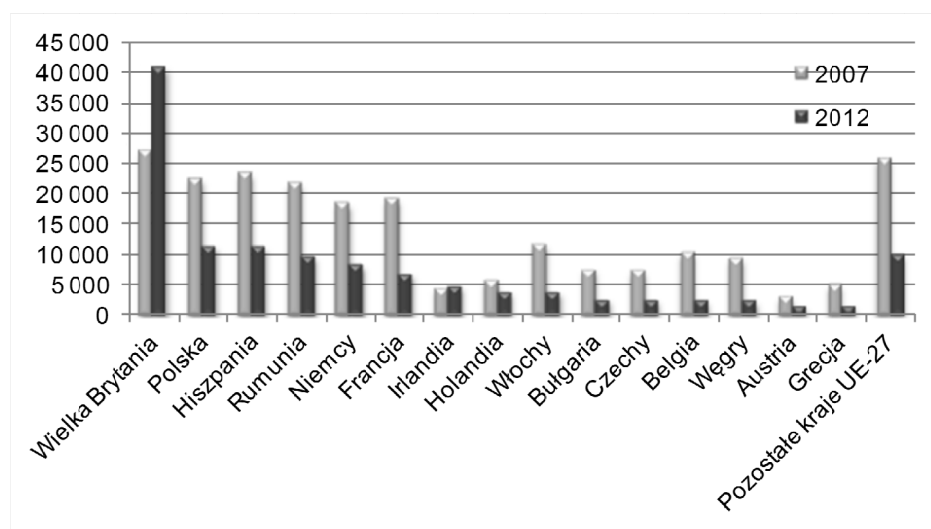
³ W. Lizińska, *Klimat inwestycyjny jako czynnik bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce. Studium na poziomie układów terytorialnych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2012, s.113.

roku, w stosunku do 2007 roku i w 2011 w stosunku do 2010 roku wartość zobowiązań Polski z tytułu BIZ uległa obniżeniu. W pierwszym przypadku zanotowano obniżkę rządu ponad 14 mld USD, w drugim przypadku obniżenie o ponad 17 mld USD⁴. Polska pod koniec 2012 roku pod względem zobowiązań z tytułu BIZ w ujęciu bezwzględny była liderem wśród krajów Europy Środkowo-Wschodniej.

Polska, mimo drastycznego spadku napływu kapitału zagranicznego w 2012 r., wydaje się być atrakcyjnym miejscem do podejmowania inwestycji przez korporacje transnarodowe. Świadczy o tym między innymi duży udział naszego kraju w napływie inwestycji greenfield. W stosunku do 2007 roku, udział Polski w światowym napływie inwestycji od podstaw spadł jedynie o 0,5 punktu proc., podczas gdy udział wszystkich krajów UE obniżył się o ponad 3 punkty proc. Ponadto, Polska obok Wielkiej Brytanii, Niemiec i Hiszpanii, jest w czwórce krajów UE, które w latach 2007-2012 przyciągnęły średnio najwięcej inwestycji greenfield. Przy czym należy zauważyć, że w 2012 roku w zabiegach o kapitał zagraniczny w postaci inwestycji greenfield Polska prześcignęła Niemcy i Hiszpanię, plasując się na drugiej pozycji w Europie z kwotą 11 533 mln USD⁵ (wykres 2).

Wykres 2

Napływ inwestycji greenfield do wybranych krajów Unii Europejskiej w 2007 i 2012 roku (w mln USD)

Źródło: World Investment Report 2013..., op. cit., s. 226.

⁴ World Investment Report 2013..., op. cit., s. 217.

⁵ Ibid., s. 226.

O istotnym znaczeniu Polski jako atrakcyjnego miejsca do lokowania inwestycji zagranicznych świadczą również wysokie noty w rankingach atrakcyjności inwestycyjnej przeprowadzanych m.in. przez UNCTAD czy Ernst & Young. W ostatniej z dostępnych ankiet UNCTAD, w której zapytano inwestorów o najbardziej atrakcyjne kraje do inwestowania w latach 2013-2015, Polska znalazła się na trzecim miejscu w Unii Europejskiej (za Wielką Brytanią oraz Niemcami) i na czternastym na świecie⁶. Z kolei w raporcie Ernst & Young dotyczącym atrakcyjności inwestycyjnej Europy, ankietowani przedsiębiorcy wskazali Polskę jako najbardziej atrakcyjną lokalizację dla inwestycji w Europie Środkowo-Wschodniej (37% głosów). Wyniki pozostałych krajów regionu są dużo niższe: Czechy wskazało 15% badanych, Węgry zaledwie 8%⁷.

2. Stabilność i przejrzystość systemu prawnego jako determinanta atrakcyjności inwestycyjnej

Samo pojęcie atrakcyjności inwestycyjnej, często utożsamiane z klimatem inwestycyjnym, należy rozumieć jako zespół warunków sprzyjających lokalizacji inwestycji (zagranicznych). Inaczej – jest to zdolność skłonienia (zagranicznych) inwestorów do wyboru konkretnego regionu lub kraju jako miejsca ich działalności gospodarczej poprzez oferowanie im kombinacji korzyści wynikających z wybranej lokalizacji. Jest to zatem wartość użytkowa obszaru jako miejsca lokalizacji (zagranicznych) inwestycji, na którą składa się wiele czynników⁸. Do najważniejszych uwarunkowań tworzących miejsca atrakcyjne inwestycyjnie należy zaliczyć: jakość środowiska makroekonomicznego, dostęp do szeroko pojętej infrastruktury, wielkość i chłonność rynku kraju goszczącego, jakość kapitału ludzkiego, struktura branżowa gospodarki, regulacje prawne działalności gospodarczej, otoczenie społeczne itp.

Duża część badań podkreśla istnienie gospodarczych czynników napływu BIZ. Tradycyjne teorie BIZ przewidują, że firmy, wykorzystując specyficzne możliwości (np. produkty i wiedzę), będą inwestować na rynkach zagranicznych w celu uzyskania rent. Ponadto bezpośrednie inwestycje zagraniczne pozwalają firmom wzmocnić swoją strategiczną pozycję poprzez uzyskanie korzystnego dostępu do ograniczonych zasobów, takich jak praca, wiedza itp. Firmy produkcyjne zwykle starają się wykorzystywać przewagę w kosztach produkcji poprzez

⁶ World Investment Report 2013..., op. cit., s. 23.

⁷ European Attractiveness Survey 2013, Coping with the Crisis, the European Way, Ernst & Young, London 2013, s. 13.

⁸ K. Przybylska, Atrakcyjność inwestycyjna krajów Unii Europejskiej dla polskich przedsiębiorstw, Zeszyty Naukowe PTE, Kraków 2010, Nr 8, s. 69.

dostęp do ograniczonych zasobów. Zachętą dla przedsiębiorców z innych sektorów może być istnienie w danej gospodarce wysokiego, jeszcze nienasyconego popytu. W związku z tym atrakcyjność rynków pracy i produktów oraz dostępność rynku to czynniki ekonomiczne, mające wpływ na lokowanie BIZ⁹.

Właściwie ukształtowane ramy instytucjonalne w kraju przyjmującym kapitał, stanowią ważny czynnik budujący klimat inwestycyjny danego obszaru. W skład tych uwarunkowań wchodzi otoczenie społeczne, administracyjne, prawne i polityczne kraju. Przegląd zastosowań teorii instytucjonalnej dokonany m.in. przez K.E. Meyera i M.W. Penga¹⁰, z jednej strony wskazuje na rosnącą rolę czynników o charakterze instytucjonalnym jako uwarunkowań działalności międzynarodowej przedsiębiorstwa, a z drugiej strony świadczy o użyteczności tej teorii do badań nad uwarunkowaniami instytucjonalnymi. Wraz z pojawieniem się prac na temat tej teorii wzrosło zainteresowanie uwarunkowaniami instytucjonalnymi inwestycji zagranicznych, zwłaszcza w państwach rozwijających się, w których jakość instytucji znacząco odbiega od jakości, jaką oferują instytucje państw rozwiniętych¹¹. Znaczenie instytucji jako elementu determinującego napływ BIZ badano m.in. w kontekście przemian w Europie Środkowo-Wschodniej¹². W badaniach tych podkreślano jednak, że dla osiągnięcia rozwiniętego systemu instytucjonalnego gospodarki, będącego istotnym czynnikiem napływu BIZ, jest istnienie takich formalnych reguł gry, które będą wspierały istniejące (zakorzenione w kulturze danego społeczeństwa) instytucje nieformalne.

Istotnym elementem otoczenia instytucjonalnego jest również ryzyko polityczne związane ze wszelkiego rodzaju przewrotami politycznymi, które z kolei wiążą się ze zmiennością i wprowadzaniem nowych regulacji prawnych, dotyczących również funkcjonowania podmiotów z kapitałem zagranicznym. Skutkiem tych zmian mogą być zmiany w relatywnych cenach, co z kolei może mieć wpływ na rentowność inwestycji¹³. Badania Baek i Quian dowiodły, że ryzyko

⁹ S. Böckem, A. Tuschke, A Tale of Two Theories: Foreign Direct Investment Decisions from the Perspectives of Economic and Institutional Theory, „Schmalenbach Business Review” 2010, Vol. 62, Iss. 3, s. 261.

¹⁰ Zob. K.E. Meyer, M.W. Peng, International Business, South-Western Cengage Learning, London 2011.

¹¹ K. Stachowiak, Instytucjonalne uwarunkowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2007, s. 44-45.

¹² Zob. K.E. Meyer, M.W. Peng, Probing Theoretically into Central and Eastern Europe: Transactions, Resources and Institutions, „Journal of International Business Studies” 2005, Vol. 36, No. 6, s. 600-621; J.H. Dunning, Institutional Reform, Foreign Direct Investment and European Transition Economies [w:] International Business and Government Relations in the 21st Century, ed. R. Grosse, Cambridge University Press, Cambridge 2005, s. 49-78.

¹³ A. Golejewska, Bezpośrednie inwestycje zagraniczne a proces restrukturyzacji gospodarki polskiej: aspekt teoretyczny, UG, Gdańsk 2008, s. 63-64.

polityczne jest istotnym czynnikiem wpływającym na napływ BIZ zarówno w krajach rozwiniętych, jak i rozwijających się, chociaż nie wszystkie elementy ryzyka politycznego wpływają jednakowo na napływ BIZ do tych grup krajów. Na ryzyko polityczne jako czynnik kształtujący klimat inwestycyjny również krajów rozwiniętych szczególną uwagę zwrócono po ataku terrorystycznym na WTC z 11.09.2001 roku¹⁴.

Wedle teorii instytucjonalnej uważa się, że otwarcie gospodarki, stopień jej biurokratyzowania, system podatkowy, regulacje dotyczące standardów społecznych i inne aspekty prawa gospodarczego decydują o napływie inwestycji. Charakter regulacji społecznych i administracyjnych, stosowane restrykcje w zakresie napływu kapitału obcego czy transferu zysków, wysoki stopień uzwiązkowienia wpływa na decyzję o rezygnacji z lokalizacji w kraju pochodzenia kapitału lub w innym miejscu za granicą. Stosowanie natomiast przez rządy bodźców fiskalnych w postaci obniżek lub zwolnień podatkowych oferowanych zagranicznym inwestorom może jednak decydować o wyborze lokalizacji w konkretnym kraju lub regionie. Potwierdzają to wyniki badań przeprowadzonych zarówno w krajach rozwijających się, jak i uprzemysłowionych¹⁵. Ponadto istotnym elementem atrakcyjnego lokalizacyjnie miejsca jest stabilność ram prawnych działalności przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego. Częste zmiany norm prawnych prowadzą bowiem do powstawania niejasności i stanowią podstawową przyczynę komplikacji w przebiegu procedur i postępowań administracyjnych. Są tym samym źródłem wysokich kosztów transakcyjnych. Można zatem przyjąć, że stabilność i przejrzystość systemu prawnego i politycznego danego państwa jest istotnym elementem jego atrakcyjności inwestycyjnej.

Rosnącą rolę systemu prawnego jako składnika otoczenia instytucjonalnego w tworzeniu klimatu inwestycyjnego potwierdzają badania przeprowadzone przez M. Stawicką. Autorka dokonała porównania zmienności motywów skłaniających do ekspansji zagranicznej na rynki Unii Europejskiej w latach 2005 i 2011. Przeprowadzone wśród inwestorów badanie ankietowe pokazało, że zdecydowanie uległa zmianie istotność czynnika stabilności gospodarczej i politycznej kraju goszczącego. W badaniu z 2005 roku czynnik ten określony został jako nieważny, podczas gdy w ankiecie z 2011 roku – wymieniony już był jako bardzo ważny¹⁶.

¹⁴ K. Baek, X. Quian, An Analysis on Political Risks and the Flow of Foreign Direct Investment in Developing and Industrialized Economies, „Economics, Management, and Financial Markets” 2011, Vol. 6, No. 4, s. 85.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ M.K. Stawicka: Czynniki warunkujące wybór miejsca lokowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Unii Europejskiej – studium komparatystyczne lat 2005 i 2011, „Zarządzanie i Finanse. Journal of Management and Finance” 2013, Vol. 11, No. 1, part 2, s. 328.

3. Próba oceny stabilności i przejrzystości systemu prawa w Polsce

Otoczenie instytucjonalne jest istotnym czynnikiem determinującym funkcjonowanie współczesnej gospodarki. Próba oceny stabilności i przejrzystości prawa, jako elementu otoczenia instytucjonalnego, jest zadaniem niezwykle trudnym, przede wszystkim ze względu na niemierzalny charakter tej zmiennej. Ocena ta wielokrotnie oparta jest bowiem na subiektywnych odczuciach poszczególnych podmiotów działających w danym kraju. W badaniach nad przejrzystością i stabilnością prawa warto uwzględnić zarówno proces stanowienia prawa, jak i potencjalne skutki jego oddziaływania na procesy gospodarcze.

Ogólnie stan polskiego ustawodawstwa, zarówno wśród naukowców, publicystów, jak i wszelkich adresatów prawa od lat budzi wiele kontrowersji. W szczególności parlament i rząd oskarżane są o nadprodukcję aktów prawnych zarówno w sensie ilościowym, jak i jakościowym związanym z kwestią szczegółowości przepisów. Nadmierna liczba niepotrzebnych przepisów prawnych zwiększa obciążenia regulacyjne i zmniejsza zdolność przyswajania nowych reguł przez obywateli i przedsiębiorstwa, a także dostosowywania się do nich. Inny zarzut dotyczy niestabilności systemu prawnego, spowodowanej częstymi zmianami istniejącego ustawodawstwa. Niestabilne reguły prawne podnoszą koszt dostosowania i mogą skutkować podważeniem zaufania do prawa. Ponadto polskie ustawodawstwo jest postrzegane jako nader szczegółowe. Duża liczba szczegółowych ustaw, które uchylają ogólne reguły, przyczynia się do nadmiernej zawilgości, nieprzejrzystości i niespójności systemu prawnego jako całości¹⁷.

Tabela 1

Liczba ustaw i rozporządzeń uchwalanych rocznie w wybranych krajach Europy Środkowo-Wschodniej

Rok	Bułgaria	Czechy	Estonia	Węgry	Łotwa	Litwa	Polska	Rumunia	Słowacja
1990-2003	bd.	6 249	6 194	4 724	7 847	4 533	14 120	5 906	6 900
2004	352	700	621	520	1 417	473	2 591	838	778
2005	288	554	543	524	1 363	241	1 935	679	666
2006	363	626	474	498	1 365	334	1 631	717	698
2007	415	393	477	591	1 232	266	1 660	592	669
2008	372	486	776	474	1 443	368	1 438	576	650
2009	409	492	424	524	2 134	362	1 636	529	602
2010	350	439	391	560	1 617	453	1 558	452	560
Suma	2 549	9 939	9 900	8 415	18 418	7 030	26 569	10 289	11 523

Źródło: O. Kowalewski, K. Rybiński, *The Hidden Transformation. Changing Role of the State After the Collapse of Communism in Central and Easter Europe*, „Oxford Review Economic Policy” 2011, Vol. 27, No. 4, s. 637.

¹⁷ K.H. Goetz, R. Zubek, *Stanowienie prawa w Polsce. Reguły legislacyjne a jakość ustawodawstwa*, Ernst & Young Polska, Warszawa 2005, s. 6-7.

Porównując liczbę ustaw i rozporządzeń tworzonych rokrocznie w Polsce z analogicznymi danymi z innych krajów Europy Środkowo-Wschodniej, można zauważyć, że jest ona wyjątkowo wysoka (tabela 1). Od momentu wstąpienia do UE porównywalną liczbę tworzonych ustaw i rozporządzeń ma jedynie Estonia. Warto nadmienić, że proces dostosowawczy do prawa UE nie wyparł ustawodawstwa o motywacji krajowej, a raczej, został podjęty w uzupełnieniu krajowych priorytetów¹⁸.

Innym poważnym problemem polskiego systemu prawnego jest jego niestabilność. Świadczyć o niej może m.in. odsetek ustaw zmieniających inne ustawy, czy częstotliwość wprowadzanych nowelizacji. W III i IV kadencji Sejmu ustawy nowelizujące stanowiły niecałe 60% wszystkich uchwalanych ustaw, podczas gdy w adekwatnym okresie udział nowelizacji w uchwalanych ustawach w Czechach i na Węgrzech oscylował wokół 50%¹⁹. Bieżąca kadencja polskiego sejmku ukazuje, że problem ten jest jeszcze większy. Na 383 ustaw uchwalonych na dzień 30.05.2014 roku – 287 to nowelizacje (co stanowi prawie 75%)²⁰.

Potwierdzeniem niskiej jakości polskiego prawa, jak i procesu jego stanowienia, są również składowe wskaźnika Worldwide Governance Indicator²¹ stworzonego przez Bank Światowy. Wskaźnik ten odnosi się do sześciu aspektów tzw. dobrego rządzenia (*good governance*): swobód demokratycznych (swobód wypowiedzi i odpowiedzialności), stabilności politycznej, efektywności rządzenia, rządów prawa, jakości regulacji odnoszących się do sektora prywatnego, poziomu korupcji. Każdy wskaźnik ocenia jeden z sześciu wymiarów jakości instytucji w skali od +2,5 (mocne instytucje) do -2,5 (słabe instytucje). Ze względu na ograniczoną objętość opracowania w dalszej analizie uwzględniono tylko niektóre ze składowych indeksu.

Odzwierciedleniem procesu stanowienia prawa według przyjętego wskaźnika jest zdolność władz do efektywnego formułowania i wdrażania właściwej polityki, która umożliwi i promuje rozwój sektora prywatnego (jakość regulacji) oraz wiarygodność rządowych zobowiązań do realizacji postawionych postulatów (efektywność rządzenia). Według danych Banku Światowego jakość regulacji w Polsce oceniona została nisko (0,96), co daje nam 20 miejsce w Unii Europejskiej. Z nowych państw członkowskich, które są naszymi największymi konkurentami o kapitał zagraniczny, gorszy wynik uzyskały jedynie Słowenia,

¹⁸ Ibid., s. 9.

¹⁹ Ibid., s.10.

²⁰ Opracowanie na podstawie oficjalnej strony Sejmu RP: www.sejm.gov.pl (12.06.2014).

²¹ D. Kauffman, A. Kraay, M. Mastruzzi, The Worldwide Governance Indicators. Methodology and Analytical Issues, „World Bank Policy Research Working Papers” 2010, No. 5430, <http://ssrn.com/abstract=1682130>.

Bułgaria i Rumunia. Z kolei efektywność rządu została oceniona na 0,66, co w całej UE daje jej odległą – 22 pozycję. Za nią w rankingu uplasowały się jedynie Węgry, Włochy, Grecja, Bułgaria i Rumunia (tabela 2). Najwyższą ocenę uzyskały kraje skandynawskie (Finlandia, Dania, Szwecja).

Jedynym stosunkowo wysoko ocenionym elementem omawianego wskaźnika w Polsce, okazuje się być stabilność polityczna. Polska wśród krajów UE-27 znalazła się na wysokiej 9 pozycji. Podkreślenia wymaga fakt, że wskaźnik ten odzwierciedla postrzegane prawdopodobieństwo wystąpienia destabilizacji lub niekonstytucyjnego obalenia rządu, oraz politycznie motywowaną przemoc i terroryzm. Ponadto, zdecydowany wzrost wartości tego wskaźnika można zaobserwować od 2007 roku, co w dużym stopniu było wynikiem bardzo dużego powiązania postrzeganej stabilności politycznej ze stabilnością makroekonomiczną. Ta zaś okazała się być dużym walorem polskiej gospodarki w czasie kryzysu gospodarczego.

Tabela 2

Ranking państw UE według wybranych wskaźników WGI w 2012 roku

Gospodarka	Stabilność polityczna		Efektywność rządu		Jakość regulacji	
	ocena	miejsce w UE	ocena	miejsce w UE	ocena	miejsce w UE
Austria	1,33	3	1,56	8	1,51	9
Belgia	0,90	13	1,59	6	1,22	12
Bułgaria	0,33	24	0,14	26	0,54	25
Cypr	0,63	18	1,38	11	1,12	13
Czechy	1,04	7	0,92	18	1,06	16
Dania	0,90	12	1,97	2	1,79	3
Estonia	0,60	19	0,96	17	1,40	10
Finlandia	1,38	1	2,21	1	1,82	2
Francja	0,55	20	1,33	12	1,11	14
Grecja	-0,23	27	0,31	25	0,50	27
Hiszpania	-0,01	26	1,11	14	0,94	21
Holandia	1,17	4	1,80	4	1,75	5
Irlandia	0,93	10	1,53	9	1,56	7
Litwa	0,75	15	0,83	20	1,10	15
Luksemburg	1,34	2	1,66	5	1,76	4
Łotwa	0,43	22	0,83	19	1,00	18
Malta	1,04	8	1,24	13	1,31	11
Niemcy	0,77	14	1,57	7	1,53	8
Polska	1,03	9	0,66	22	0,96	20
Portugalia	0,75	16	1,03	15	0,81	22
Rumunia	0,07	25	-0,31	27	0,54	26
Słowacja	1,06	6	0,83	21	1,03	17
Słowenia	0,92	11	1,02	16	0,61	24
Szwecja	1,16	5	1,94	3	1,89	1
Węgry	0,67	17	0,62	23	0,97	19
Wielka Brytania	0,41	23	1,53	10	1,64	6
Włochy	0,50	21	0,41	24	0,73	23

Źródło: Worldwide Governance Indicator, <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#reports>.

Na zakończenie prowadzonych rozważań warto sięgnąć również do opinii samych inwestorów zagranicznych. Według „Raportu Klimat Inwestycyjny w Polsce w 2012 roku” przygotowanego na zlecenie PAIiIZ, przepisy prawa (ogółem) to drugi (po efektywności sądownictwa gospodarczego) najgorzej oceniany obszar. Prawie co trzeci badany (34%) źle ocenia przepisy prawa. Najslabiej oceniono prawo w zakresie podatków oraz zamówień publicznych, najlepiej – ochronę praw autorskich²². Z kolei jednym z dobrze ocenionych przez inwestorów obszarów, jest wspomniana już stabilność polityczna (4,1 punktu na 5 możliwych)²³.

Podsumowanie

Rozważania podjęte w niniejszym artykule miały na celu wskazanie, czy otoczenie prawne ochrania, czy zagraża atrakcyjności inwestycyjnej naszego kraju. Przytoczone przykłady niestabilności oraz inflacji polskiego prawa pokazują jednoznacznie, że system ten jest wciąż mało przejrzysty, a przez to nieefektywny. Dokonana analiza porównawcza wybranych wskaźników World Government Indicator pokazała, że pod względem jakości zarówno procesu stanowienia prawa jak i samych regulacji Polska plasuje się w ostatniej dziesiątce krajów Unii Europejskiej. Wszystko to może zagrażać, wysokiej jak na dzień dzisiejszy, atrakcyjności inwestycyjnej. Ekspansja państwa i poszerzanie zakresu jego ingerencji, związane m.in. z masową „produkcją” reguł prawa, prowadzi tak naprawdę do ograniczania działań jednostek.

Literatura

- Baek K., Quian X., An Analysis on Political Risks and the Flow of Foreign Direct Investment in Developing and Industrialized Economies, „Economics, Management, and Financial Markets” 2011, Vol. 6, No. 4
- Böckem S., Tuschke A., A Tale of Two Theories: Foreign Direct Investment Decisions from the Perspectives of Economic and Institutional Theory, „Schmalenbach Business Review” 2010, Vol. 62, Iss. 3.
- Dunning J.H., Institutional Reform, Foreign Direct Investment and European Transition Economies [w:] International Business and Government Relations in the 21st Century, ed. R. Grosse, Cambridge University Press, Cambridge 2005.

²² Klimat inwestycyjny w Polsce w 2012 roku, Wyniki badania realizowanego przez Grupę IQS na zlecenie PAIiIZ, Warszawa 2012, s. 19.

²³ Ibid., s. 7.

- European Attractiveness Survey 2013, Coping with the Crisis, the European Way, Ernst & Young, London 2013.
- Goetz K.H., Zubek R., Stanowienie prawa w Polsce. Reguły legislacyjne a jakość ustawodawstwa, Ernst & Young Polska, Warszawa 2005.
- Golejewska A.: Bezpośrednie inwestycje zagraniczne a proces restrukturyzacji gospodarki polskiej: aspekt teoretyczny, UG, Gdańsk 2008.
- Kauffman D., Kraay A., Mastruzzi M., The Worldwide Governance Indicators. Methodology and Analytical Issues, World Bank Policy Research Working Papers 2010, No. 5430, <http://ssrn.com/abstract=1682130>.
- Karaszewski W., Przedsiębiorstwa z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce w latach 1990-1999, UMK, Toruń 2001.
- Klimat inwestycyjny w Polsce w 2012 roku. Wyniki badania realizowanego przez Grupę IQS na zlecenie PAIiIZ, Warszawa 2012.
- Kowalewski O., Rybiński K.: The Hidden Transformation. Changing Role of the State After the Collapse of Communism in Central and Eastern Europe, „Oxford Review Economic Policy” 2011, Vol. 27, No. 4.
- Lizińska W.: Klimat inwestycyjny jako czynnik bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce. Studium na poziomie układów terytorialnych, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2012.
- Meyer K.E., Peng M.W.: International Business, South-Western Cengage Learning, London 2011.
- Meyer K.E., Peng M.W.: Probing Theoretically into Central and Eastern Europe: Transactions, Resources and Institutions, „Journal of International Business Studies” 2005, Vol. 36, No. 6.
- Przybylska K., Atrakcyjność inwestycyjna krajów Unii Europejskiej dla polskich przedsiębiorstw, Zeszyty Naukowe PTE, nr 8, Kraków 2010.
- Stachowiak K.: Instytucjonalne uwarunkowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2007.
- Stawicka M.K.: Czynniki warunkujące wybór miejsca lokowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Unii Europejskiej – studium komparatystyczne lat 2005 i 2011, „Zarządzanie i Finanse. Journal of Management and Finance” 2013, Vol. 11, No. 1, part 2.
- World Investment Report 1996, Investment, Trade and International Policy. Arrangements, UNCTAD, New York, Geneva 1996.
- World Investment Report 2002, Transnational Corporations and Export Competitiveness, UNCTAD, New York, Geneva 2002.
- World Investment Report 2004, The Shift Towards Services, UNCTAD, New York, Geneva 2004.

World Investment Report 2007, Transnational. Corporations, Extractive. Industries and Development, UNCTAD, New York, Geneva 2007.

World Investment Report 2013, Global Value Chains: Investment and Trade for Development, UNCTAD, New York, Geneva 2013.

Worldwide Governance Indicator, <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#reports>.

Streszczenie

Polska ostatnimi laty jest liderem w przyciąganiu inwestycji zagranicznych wśród krajów Europy Środkowo-Wschodniej. Atrakcyjność inwestycyjna naszego kraju, według wielu badań, oceniana jest bardzo wysoko (według raportu Ernst & Young Atrakcyjność Inwestycyjna Europy w 2013 roku Polska zajęła 1. pozycję w rankingu), głównie za sprawą wysoko wykwalifikowanej siły roboczej. Istotnym elementem atrakcyjności inwestycyjnej, często podkreślanym przez samych inwestorów, jest również stabilność prawna i polityczna. Zatem głównym celem opracowania była analiza stabilności i przejrzystości polskiego systemu prawnego oraz odpowiedź na pytanie, czy polski system prawny jest elementem podnoszącym, czy raczej zagrażającym atrakcyjności inwestycyjnej naszego kraju. Badania opierały się m.in. na analizie indeksu Worldwide Governance Indicator oceniającego otoczenie instytucjonalne krajów.

INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF POLAND FROM AN INSTITUTIONAL PERSPECTIVE

Summary

Poland in recent years is the leader in attracting foreign investment among the countries of Central and Eastern Europe. Investment attractiveness of our country, according to many studies, is assessed very high (according to the Ernst & Young European Attractiveness Report in 2013 Poland's economy took first place in the ranking), mainly due to a highly skilled workforce. An important component of the investment attractiveness, often emphasized by the investors themselves, is legal and political stability. Therefore, the main objective of this paper is to analyze the stability and transparency of the Polish legal system in recent years, and the answer to the question whether the Polish legal system is a improving element or rather a threat to the investment attractiveness of the country. The research is based, inter alia, on the analysis of the Worldwide Governance Indicator index assessing the institutional environment of countries.